

Nr 43.

Ankom till Riksdagens kansli den 5 april 1910 kl. 2.30 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den till Hanekinds häradsbor anslagna kronolägenheten Måshult nr 1 i Skeda socken.

(1:a A.)

I en till Riksdagen den 25 februari 1910 aflåten, till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 76, har Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementens ärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att för sin del godkänna den å auktion den 5 maj 1906 verkställda försäljning, hvarigenom den till Hanekinds häradsbor anslagna kronolägenheten Måshult nr 1 i Skeda socken för 4,050 kronor 50 öre öfverlåtits till delägarna i Hanekinds härads allmänningar med tillträdesrätt räknad från den 14 mars 1907.

Till ofvanberörda statsrådsprotokoll har departementschefen i ärendet anfört följande;

»Genom Kungl. Maj:ts resolution den 13 december 1672 på framställning och besvär af allmogen i Hanekinds härad medgafs, att vissa närmare angifna å allmänningarna därstädes upptagna så kallade häradslyckor samt skogvaktartorp finge med den inkomst, däraf då kunde falla, under häradet behållas och njutas »till styrka i dess inkomst till rättens uppehälle och justitiens befordrande». Denna upplåtelse bekräftades sedermera genom nådiga resolutioner den 14 oktober 1675 och den 22 december 1697.

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 8 Saml. 16 Häft.

Med visst undantag blefvo de sålunda upplåtna lägenheterna sedermera utbytta mot andra å allmänningarna upptagna lyckor och torp, däribland den nu ifrågavarande lägenheten Måshult nr 1.

Jämlikt af Hanekinds häradsrätt den 11 mars 1757 meddeladt, af länets landshöfding bekräftadt utslag blef på ansökan af dåvarande gästgifvaren i Målbäck nämnda lägenhet Måshult nr 1 med bifall af vid häradsrätten närvarande häradsbor anslagen till nyttjande under Målbäckes gästgifveri mot skjutsningsskyldighet och viss godtgörelse. Sedan emellertid skjutsningsförhållandena vid gästgifveriet förändrats och därigenom den förutsättning, under hvilken lägenheten upplåtits åt gästgifveriet, bortfallit, återfordrade häradsborna lägenheten af gästgifveriets innehafvare. Uti härom uppkommen rättegång förpliktades jämväl denne genom Kungl. Maj:ts dom den 30 maj 1905 att till häradsborna afträda nyttjanderätten till fastigheten räknadt från den 14 mars 1903.

Efter det besittningsrätten till lägenheten sålunda blifvit tillerkänd Hanekinds häradsbor, utsågo häradsborna en kommitté, som skulle hafva att inkomma med förslag rörande hvad som borde åtgöras med lägenheten, hvilken emellertid utarrenderades för tiden till den 14 mars 1907. Kommittén ansåg lämpligast, att lägenheten försåldes, men förmodade, att Kungl. Maj:ts och möjligen äfven Riksdagens godkännande kräfdes å en sådan åtgärd. Sedan kommitterade låtit genom tillkallade sakkunniga värdera lägenheten, som därvid uppskattades till ett belopp af 4,050 kronor 50 öre, blef densamma å offentlig, i tidning inom orten kungjord auktion den 5 maj 1906 utbjuden till försäljning under förbehåll om vederbörandes godkännande samt med tillträdesrätt berörda den 14 mars. Vid auktionen afgafs endast ett anbud, nämligen af delägarna i Hanekinds härads allmänningar å nyssnämnda belopp 4,050 kronor 50 öre.

Genom de kommitterade hafva häradsborna uti den af mig nu anmälda skrifvelsen den 1 augusti 1906 anhållit om godkännande af denna försäljning. I skrifvelsen hemställes, att Kungl. Maj:t täcktes medgifva allmänningsdelägarna att för 4,050 kronor 50 öre inköpa lägenheten för att tilläggas häradets öfriga allmänningsjord och användas hufvudsakligen till skogsplantering, äfvensom bestämma, att de genom försäljningen inflytande medlen skulle genom insättning i penningeinrättning göras räntebärande samt årligen få af Hanekinds häradsbor disponeras i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts ofvannämnda resolution den 13 december 1672.

Beträffande lägenheten Måshult nr 1, hvilken är i jordeboken upptagen såsom kronolägenhet under allmän disposition, inhämtas af handlingarna.

Lägenheten är belägen intill mark, hörande till Hanekinds häradsallmänningar, samt innehåller enligt en af kommissionslandtmätaren R. Ljungdahl år 1897 upprättad rågångskarta i areal 22 hektar 63 ar 50 kvadratmeter eller 45 tunnland 27,2 kappland. För år 1905 är lägenheten taxeringsvärderad till 1,800 kronor.

Vid omförmälda värdering af fastigheten, hvilken ägt rum den 2 april 1906, har densamma uppskattats sålunda:

»5 tunnland åker, sten- och bergbunden à 150 kronor per tunnland	kronor	750: —
2 1/2 tunnland mossjord, dåligt utdikad, à 150 kronor	,,	375: —
5 tunnland betesmark beväxt med någon björkskog à 100 kronor per tunnland	,,	500: —
6 tunnland dels hvitmosse, dels sidländ mossjord à 35 kronor	,,	210: —
20 tunnland bergbunden skogsmark à 63 kronor	,,	1,260: —
7 tunnland 11,2 kappland skogsmark, tätare beväxt med yngre barrskog, à 130 kronor	,,	955: 50
Summa kronor		4,050: 50»

Af värderingsmännen har därjämte antecknats, att å lägenheten saknas hus och delvis äfven stängsel.

Under den tid, fastigheten på sätt ofvan nämnts varit utarrenderad, har det årliga arrendet uppgått till endast 75 kronor. I ansöknings framhålls, att denna afgift uppenbarligen är alldeles för låg i förhållande till egendomens värde, men att någon nämnvärdt större inkomst af fastigheten icke torde kunna påräknas, då lägenheten endast under oviss besittningsrätt finge innehafvas.

Vederbörande *jägmästare* har uti afgifvet yttrande i ärendet rörande lägenhetens beskaffenhet anført: »Skogsmarken är något sten- och bergbunden. Jordmånen består af sandmylla af god beskaffenhet och läget är fuktigt, å vissa trakter öfvergående till nästan syrligt. Skogsbestånden bildas af björk, tall och gran i blandning, hvarjämte asp förekommer; björken och tallen äro talrikast representerade; medelåldern utgör 25 à 30 år. Bestånden hafva medelmåttig, delvis god slutenhet och växtligheten är god. Egentlig kalmark förekommer ej.

Betesmarken är beväxt med gles björk och asp samt är snarare att hänföra som äng än som skogsmark. Jordmånen därstädes är af god beskaffenhet och läget öfvervägande syrligt. Impedimenterna utgöras hufvudsakligast af en större mosse beväxt med marskog, men som mossen utan afsevärdt stora kostnader kan torrläggas, kan densamma lätt försättas i skogbärande skick.»

Såsom eget omdöme uttalar jägmästaren, att förvärfvandet af lägenheten skulle blifva till fördel för allmänningsdelägarna, och hemställer hos domänstyrelsen att köpet måtte förordas. Till stöd härför åberopas särskildt, förutom fastighetens läge intill Hanekinds häradsallmänning, att den å lägenheten befintliga skogsmarken är af god beskaffenhet och försedd med vacker tillväxtskog, att det å lägenhetens utmark uppskattade värdet ej syntes för högt samt att genom ökning af häradsallmänningens skogbeväxta areal den årliga skogsafkastningen från densamma komme att höjas, hvarigenom större inkomst bereddes delägarna.

Öfverjägmästaren i distriktet förordar likaledes bifall till ansökningsen, enär den erbjudna lösesumman synes honom fullt motsvara lägenhetens värde.

Vederbörande *kronofogde, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län och domänstyrelsen* hafva förklarat sig icke hafva något att erinra emot bifall till den gjorda framställningen.

Kammarkollegium har uti infordradt utlåtande först anmärkt, att kollegium i uppkommen fråga om sättet för upptagande i jordeboken af lägenheten Måshult nr 1 genom beslut den 23 december 1902 låtit bero vid Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i länet den 16 augusti samma år meddelade, kollegii pröfning underställda utslag, hvarigenom förordnats, att lägenheten skulle i jordeboken öfverföras från kronoegendomar under enskild disposition till kronoegendomar under allmän disposition.

Kammarkollegium har vidare ansett sig böra hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes i anledning af förevarande framställning medgifva, att lägenheten må afstås till vederbörande delägare i Hanekinds härads allmänningar för att, utlagd till häradets allmänningssskogar, förvaltas efter de grunder, som för häradsallmänning äro eller varda i vederbörlig ordning bestämda, mot det att allmänningsdelägarna till den eller de personer, hvilka hafva att i vederbörlig ordning vårda och förvalta häradets för ofvanberörda ändamål anslagna fastigheter och särskilda medel, utbetala ur allmänningsskassan erbjudna beloppet 4,050 kronor 50 öre. Såsom ytterligare föreskrifter har kammarkollegium föreslagit,

att köpeskillingen skall under häradsbornas ansvar förvaltas såsom en särskild fond; att denna fond, hvilken icke må till kapitalet minskas, skall göras fruktbarande genom medlens utlånande mot fullgod säkerhet af inteckning i fast egendom inom halfva taxeringsvärdet eller pant af svenska statens eller allmänna hypoteksbankens eller andra därmed till säkerheten jämförliga obligationer eller genom inköp af dylika obligationer eller insättning i säker bankinrättning, för hvilken ordning blifvit af Kungl. Maj:t fastställd; samt att den å fonden uppkommande årliga räntebehållningen må, sedan en tiondel däraf årligen tillgodoförts fonden att med fondens kapitaltillgång för beständigt förenas, användas uteslutande för ändamål, som öfverensstämma med donationens ursprungliga syfte sådant detsamma angifvits i resolutionen den 13 december 1672.

Slutligen har *justitiekanslersämbetet*, hvars yttrande jämväl inhämtats, förklarar, att ämbetet, utöfver hvad kammarkollegium i ärendet anfört, icke har annat att erinra, än att, enär kronan icke, såvidt handlingarna utmärka, afhändt sig äganderätten till ifrågavarande lägenhet, hvilken i jordeboken fortfarande upptages såsom kronoegendom, Riksdagens samtycke torde, jämlikt § 77 regeringsformen, erfordras för att äganderätten till lägenheten skall kunna, på sätt ifrågasatt blifvit, afhändas kronan.

Utredningen i ärendet gifver vid handen, att äganderätten till ifrågavarande lägenhet torde få anses tillkomma kronan, som emellertid upplåtit lägenheten under ständig besittningsrätt åt Hanekinds härad »till styrka i dess inkomst till rättens uppehälle och justitiens befordrande». Af hvad i ärendet förekommit torde äfven framgå, att den afkastning, lägenheten med sitt nuvarande användningssätt kan lämna, är väsentligt mindre än räntan å den köpeskillning, som skulle erhållas genom lägenhetens försäljande till allmänningsdelägarna. Då försäljningen sålunda otvifvelaktigt komme att blifva till gagn för häradsborna, anser jag mig böra tillstyrka densamma och nu föreslå inhämtande af Riksdagens samtycke till försäljningen. Sedan dylikt samtycke vunnits, torde jag vid förnyad anmälan af ärendet få inför Kungl. Maj:t framlägga förslag angående de föreskrifter, som böra meddelas om köpeskillingens framtida förvaltning och användning.»

*Departements-
chefen.*

På grund af hvad departementschefen i ärendet anfört och då Kungl. Maj:t lärer beträffande dispositionen af köpeskillingen för lägenheten i fråga meddela sådana föreskrifter, att det med lägenhetens

upplåtande på sin tid till Hanekinds härad afsedda ändamålet varder behörigen tillgodosedt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förvarande proposition.

Stockholm den 5 april 1910.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.